

# ***Zkušenosti ze cvičení „VLTAVA“***

---

**Generálmajor gšt.**

**Pravoslav KALICKÝ**

Z problémů, s nimiž jsme se setkali při přípravě cvičení VLTAVA a ze zkušeností při něm získaných, rozeberu některé otázky, které tvořily obsah učebních úkolů, určených letectvu a PVOS k procvičení nebo ověření.

Jde o tyto otázky:

1. Zaujímání zvýšené a plné bojové pohotovosti letectvem a vojsky PVOS.

2. Organizace PVO v přihraničním pásmu za účasti vojsk PVOS, frontového stíhacího letectva a sil a prostředků PVOV.

3. Organizace, plánování a řízení vzdušného průzkumu na stupni frontu a vševojskové armády.

4. Velení letectvu a vojskům PVOS na teritoriu.

## **Zaujímání zvýšené a plné bojové pohotovosti letectvem a vojsky PVOS**

Efektivní zahájení a vedení bojové činnosti v počátečním období války předpokládá nejen předchozí zaujetí plné bojové pohotovosti, ale i uvést útvary a jednotky letectva a vojsk PVOS do nejvyššího stupně pohotovosti (pohotovosti čís. 1 ke vzletu letectva nebo odpálení raket PLRV-PVOS) a pohotovost orgánů velení na hlavních a záložních velitelských stanovištích.

Tato podmíněnost je logická, poněvadž bojující činnost letectva a vojsk PVOS bude efektivní, bude-li hromadná a soustředěná. Účast frontového letectva v prvním hromadném úderu frontu a odražení vzdušného napadení nepřítele vojsky PVOS v součinnosti s frontovým stíhacím letectvem a PVOV, právě takovou činnost předpokládají.

## **Poznátky z činnosti**

## **LETECTVA A PVOS**

Nejrychlejší forma zaujetí plné bojové pohotovosti je bojový poplach. K postupnému zvyšování bojové pohotovosti se osvědčily pohotovostní stupně. Zvýšení bojové pohotovosti před vyhlášením bojového poplachu snižuje počet úkonů a prakticky umožňuje po vyhlášení bojového poplachu dosáhnout plné bojové pohotovosti v kratších časových normách.

Trvalé vyčlenění sil a prostředků vojsk PVOS, frontového stíhacího letectva a PVOS do pohotovostního systému společně s nepřetržitým obsazením míst velení a navedení plní současně několik funkcí:

- umožňuje bezprostředně zahájit bojovou činnost při nenadálém napadení pohotovostními silami nepřítele
- zkracuje časové normy zaujetí plné bojové pohotovosti vojsk PVO
- zabezpečuje vyvést pozemní vojska a frontové letectvo z míst a letišť mírové dislokace.

Takové funkce může pohotovostní systém PVO plnit jedině za předpokladu, že počet a kvalita jeho sil a prostředků v době zahájení války odpovídají možnostem nepřítele při nenadálém napadení.

Při snaze prakticky zabezpečit tento předpoklad dostáváme se do rozporného stavu.

Mírový výcvikový režim vojsk neumožňuje trvale udržovat takový počet sil a prostředků PVO v pohotovostním systému, jež by svými možnostmi převyšoval bojové možnosti nepřítele při nenadálém napadení. Na druhé straně zase malý počet sil a prostředků nemůže při nenadálém napadení vést efektivní bojovou činnost a navíc trvalé aktivování systému velení a navedení pro malý počet sil a prostředků, je neekonomické.

Zkušenosti ze cvičení ukázaly vhodnou cestu k řešení tohoto rozporu. Spočívá v diferencovaném pojetí pohotovostního systému a ve variabilním stanovení sil a prostředků v něm. Síly a prostředky, začleněné do pohotovostního systému neurčujeme jednou s trvalou platností, ale měníme je podle vývoje situace. V situacích blízkých konfliktovým je nutné mít pak v pohotovostním systému začleněn již takový počet sil a prostředků, který má plně předpoklady efektivně odrazit nenadálé vzdušné napadení.

Diferencované pojetí je nutné vidět v rozdílném stanovení úkolů k vyčlenění sil a prostředků svazkům a útvarům v závislosti na jejich rozmístění v sestavě (podle náletových směrů a hloubky umístění od státní hranice).

Doposud jsem mluvil o bojové pohotovosti sil a prostředků PVO v souvislosti s odražením prvního hromadného úderu nepřítele.

Jiné podmínky má ovšem frontové letectvo ve vztahu k pohotovosti k účasti v prvním hromadném úderu.

Frontové letectvo udržuje část stíhacího letectva v pohotovostním systému PVO. Průběh cvičení VLTAVA při procvičování varianty zahájení války s kratším obdobím úhrozy ukázal, že frontové letectvo je schopno v krátkých časových normách dosáhnout plné bojové pohotovosti včetně zaujetí operační sestavy.

Při variantě zahájení války nenadálým vzdušným a kosmickým napadením, vedeným v prvním sledu pohotovostními silami a prostředky, by ovšem bylo včasné zaujetí plné bojové pohotovosti frontovým letectvem v zájmu jeho efektivní bojové činnosti v prvním hromadném úderu frontu problematické.

Tento problém by mohl řešit vytvořený pohotovostní systém frontového letectva případně raketových vojsk, založený na podobných principech jako

u vojsk PVO. Do takového systému by bylo nutno vyčlenit odpovídající počet stíhacího bombardovacího a průzkumného letectva a současně s tím trvale aktivovat systém velení a navedení letectva.

### **Organizace PVO v příhraničním pásmu za účasti vojsk PVOS, frontového stíhacího letectva a sil a prostředků PVOV**

Za rozhodující kritérium účinnosti PVO v příhraničním pásmu považujeme efektivní odrazení prvního hromadného úderu nepřítele, což předpokládá hromadně zasadit síly a prostředky, které jsou v příhraničním pásmu. Základ jednotného systému PVO v příhraničním pásmu tvoří vojska PVOS a doplňují jej síly a prostředky PVO a frontového stíhacího letectva.

Do jednotného systému PVO v příhraničním pásmu můžeme tedy včleňovat vedle vojsk PVOS všechny radiotechnické prostředky PVOV a frontové i armádní PL rakety. Organické prostředky motostřeleckých a tankových svazků bude účelné ponechat v sestavě svazků.

Při organizaci PVO v příhraničním pásmu věnujeme zvláštní pozornost operační sestavě.

Základ sestavy tvoří systém PVOS, který svými PLRV vytváří objektovou pásmovou obranu a stíhací letectvo PVOS má rozmístěné v několika sledech. Frontové stíhací letectvo je nejvýhodnější rozmísťovat do prvního sledu a sestavu doplňovat protiletadlovými raketovými vojsky PVOV.

K odrazení prvního hromadného úderu, jako i k použití v dalším průběhu bojové činnosti je nejvýhodnější vytvořit s PLRV PVOV přední pásmo s částečným překrytím státní hranice (dosahem účinnosti PLRV). Takové umístění v sestavě umožňuje snadno vyčlenit PLRV PVOV k ochraně pozemních vojsk při jejich přechodu k aktivní činnosti.

Pokud jde o začlenění radiotechnických prostředků PVOV do základního a záložního (skrytého) radiolokačního systému, musíme mít především na zřeteli vlastní určení těchto prostředků v pohybovém systému PVO pozemních vojsk. Proto je nejvýhodnější rozmísťovat tyto prostředky do prvního sledu, co nejbližší ke státní hranici, což umožňuje nejrychlejší manévry radiotechnickými prostředky PVOV podle směrů aktivní bojové činnosti pozemních vojsk.

Z těchto hledisek je tedy nesprávný názor, který předpokládá začleňovat radiotechnické prostředky PVOV výlučně do záložního (skrytého) radiolokačního systému.

Zkušenosti ze cvičení znovu potvrdily důležitost manévru protiletadlovými raketovými vojsky PVOV před zahájením bojové činnosti i v jejím průběhu.

PLRV PVOS nemůžeme trvale svazovat s chráněnými objekty, ale využívat jeho možností manévru (i když omezených) hlavně v období před zahájením bojové činnosti ke zlepšení operační sestavy a rovněž při obnově pohotovosti systému PVOS.

Nemůžeme vyloučit ani takové začlenění svazků PLRV PVOS, které předpokládá přemístit je od stacionárních objektů v hloubce a rozmístit v sestavě pozemních vojsk k zesílení obrany jejich hlavního uskupení. Takové použití výrazně zvyšuje PVO hlavního uskupení pozemních vojsk a snižuje hodnotu PVO stacionárních objektů v hloubce, protože svazky PLRV PVOS jsou i v takových případech na hlavních náletových směrech k těmto objektům.

Mimořádnou pozornost při organizaci jednotného systému PVO v příhraničním pásmu si vyžaduje **velení a součinnost**.

Souhlasíme-li s tím, že hlavním kritériem PVO v přihraničním pásmu je schopnost efektivně odrazit první hromadný úder nepřítele, musíme souhlasit i s hromadným zasazením sil a prostředků a vytvořením jednotného systému PVO v přihraničním pásmu.

Rozdělování sil a prostředků PVO do dvou systémů — systému PVOS a systému PVO pozemních vojsk frontu je sice nutné pro další průběh počátečního období války, nemůžeme je však mechanicky uplatňovat pro období odražení prvního hromadného úderu.

K odražení prvního hromadného úderu musíme vytvořit jediný systém a v zájmu jeho efektivní činnosti organizovat i velení a součinnost.

Základním principem organizace velení zůstává princip centralizace, který v praxi můžeme ovšem chápat a uplatňovat různým způsobem.

Nejvýhodnější je orientovat orgány velení PVOV na manévr k vytvoření systému PVO pozemních vojsk s jejich přechodem k aktivní činnosti a řízení bojové činnosti, související s odražením prvního hromadného úderu, plně svěřit orgánům velení vojsk PVOS.

Přísnou centralizaci uplatňujeme při zpracování plánu k odražení prvního hromadného úderu, zejména pokud jde o sestavu vojsk PVO, stanovení úkolů svazkům a samostatným útvarům, manévr sil a prostředků PVOV v zájmu pozdějšího vytvoření systému PVO pozemních vojsk a při stanovení metodiky k vlastnímu řízení bojové činnosti, včetně zásad součinnosti.

Zkušenosti ze cvičení potvrdily, že pro stíhací letecké divize frontového letectva je výhodné centrálně zabezpečit dokonalou informovanost o náletové situaci a ponechat jim ve velení určitou prostorovou samostatnost.

Osvědčilo se rovněž přiřčenit síly a prostředky PVOV ke svazkům PLRV formou dočasné operační podřízenosti. Naproti tomu prosté operační podřízení svazků frontového stíhacího letectva prvosledovému svazku PVOS samo o sobě nezabezpečuje efektivní použití frontového stíhacího letectva. Ukázalo se, že je neúnosné celou problematiku řízení bojové činnosti při odražení prvního hromadného úderu vložit na prvosledový svazek PVOS.

Metodiku řízení bojové činnosti bude nutné důkladně propracovat a vytyčit v ní konkrétní úlohu všem orgánům velení se správným uplatněním principu centralizace velení.

### **Organizace vzdušného průzkumu, jeho plánování a řízení na stupni frontu a vševojskové armády**

Průběh cvičení VLTAVA a jeho výsledky potvrdily, že vzdušný průzkum v rámci palebného a pohybového systému vyššího svazu je hlavní — rozhodující druh průzkumu. Je tomu tak proto, že letectvo — vzhledem ke svým možnostem manévru — je schopno v krátkém časovém rozmezí získat ze značného prostoru nepřátelského území hodnověrné zprávy o sestavě a činnosti nepřítele.

Nebudu opakovat známé zásady plánování a řízení vzdušného průzkumu na stupni frontu. Zdůrazňuji jen, že plán vzdušného průzkumu, zpracovaný štábem LA, je součástí plánu bojové činnosti LA ve frontové útočné operaci. Plánování bojové činnosti na stupni LA je výrazem centralizovaného velení frontovému letectvu, jež zabezpečuje jeho hromadné a pružné použití.

Činnost průzkumného letectva LA není izolovaná činnost, ale součást cel-

kové bojové činnosti všech druhů frontového letectva. Průzkumné letectvo může splnit náročné úkoly jedině v podmínkách hromadné činnosti ostatních druhů letectva. Taková činnost umožňuje právě prolomit a umlčet PVO nepřítel, což je jedna z hlavních podmínek jeho úspěšné činnosti.

Toto platí prakticky pro celý průběh frontové útočné operace a zejména při prvním hromadném úderu frontu.

První hromadný úder frontu má především rozbít první operační sled pozemních vojsk nepřítel, který tvoří v podstatě pohyblivé objekty (svazky pozemních vojsk, zbraně hromadného ničení, velitelská stanoviště, navigační stanoviště). Na tyto objekty musíme před jaderným napadením zaměřit hlavní úsilí vzdušného průzkumu, upřesnit jejich souřadnice a dát podklady pro efektivní činnost letounů-nosičů jaderných zbraní a raketových vojsk.

Základní způsob bojové činnosti průzkumného letectva v prvním hromadném úderu je tedy hromadný oblet objektů jaderného napadení. V dalším průběhu operace musí průzkumné letectvo s dostatečnou frekvencí letů vést nepřetržitý vzdušný průzkum skupinových i jednotlivých objektů.

Činnost na výzvu může najít uplatnění jen k zesílení úsilí vzdušného průzkumu na určitém směru nebo v daném časovém rozmezí.

Hlavní síly a prostředky průzkumného letectva působí v rámci LA. Vševojskové armády mohou dostat do operační podřízenosti část sil a prostředků průzkumného letectva (dělostřeleckého průzkumného letectva), zejména k řízení palby taktických raket, případně dělostřelectva. Přitom však tyto útvary zůstávají ve svazu LA a jejich technické, speciální a letištní zabezpečení řídí LA.

Útvary dělostřeleckého průzkumného letectva vedou vzdušný průzkum (nebo řídí palbu) většinou z vlastního území, nebo jenom do malé hloubky v závislosti na PVO. Přidělovat vševojskovým armádám útvary průzkumného letectva, vybavené výkonnými letouny k taktickému a operačnímu vzdušnému průzkumu je nevhodné. Vzdušný průzkum na stupni frontu řídí velitel (náčelník štábu) tím, že stanoví hlavní úkoly, směry nebo těžiště úsilí. Zpravo-dajská správa zpracovává celkový plán průzkumu.

Povinnosti velitele LA je rozplánovat činnost průzkumného letectva a sledovat ji s činností ostatních druhů frontového letectva včetně jeho všestranného zabezpečení.

Někdy se střetáváme se snahou zvýraznit centralizaci řízení průzkumu začleněním všech průzkumných činností do jednoho systému a to nejen ve smyslu toku a vyhodnocení informací, ale i ve smyslu organizačním. Takové pojetí považují za nesprávné, protože by narušilo centralizované velení frontového letectva ze stupně LA, a její logické a účelové organizační učlenění.

### **Velení letectvu a vojskům PVOS**

Obsah a průběh cvičení VLTAVA umožňoval získat z oblasti velení letectvu a vojskům PVOS na teritoriu jenom omezené, přesto však zajímavé poznatky.

To způsobila především relativní krátkost období bojové činnosti a také i skutečnost, že v roli cvičících působily jenom některé orgány teritoriálního velení a zbývající představovaly orgány ŘC.

Samotné ŘC bylo organizačně složeno především ke svému hlavnímu určení — k řízení dvoustranného cvičení vševojskových a leteckých armád. Součástí ŘC — štáb letectva a vojsk PVOS, kromě tohoto základního úkolu plnila také

úkoly armády PVOS a orgánu pro odborné řízení letectva a vojsk na teritoriu. Převážné úsilí v odborném řízení letectva a vojsk PVOS na teritoriu bylo soustředěno na jednu cvičicí stranu, kdy vedle vševojskové armády cvičila LA frontového letectva a prvosledový sbor PVOS.

Zkušenosti ze cvičení přesvědčivě potvrdily, že podstatnou část otázek, souvisejících s hlavními opatřeními počátečního období války, nemůžeme ponechat k řešení jenom na úrovni součinnosti mezi LA frontového letectva, armádou, nebo prvosledovým sborem PVOS, ale že je nezbytné jejich činnost konkrétně organizovat a řídit ze stupně MNO.

Konkrétní řízení ze stupně MNO musí být zaměřeno na tyto hlavní otázky:

- organizovat a řídit PVO v přihraničním pásmu s využitím všech sil a prostředků PVO (PVOS, frontového stíhacího letectva, PVOV) k odražení prvního hromadného úderu přes zabezpečení PVO pozemních vojsk s jejich převodem k aktivní činnosti až po vytvoření systému PVO frontu s rozvinutím frontové útočné operace;

- koordinovat bojovou činnost frontového letectva při účasti v prvním hromadném úderu s činností sil a prostředků PVO při odražení prvního hromadného úderu nepřítelů;

- organizovat zabezpečení bojové činnosti letectva HV při prvním hromadném úderu a v dalším průběhu bojové činnosti a sladit jeho přelet přes státní území;

- organizovat technické, speciální zabezpečení vojsk PVOS a frontového letectva v celém průběhu počátečního období války a letištní zabezpečení všeho letectva na teritoriu.

## **Z á v ě r**

Všechny uvedené myšlenky a názory opírají se o dostatečné ověřené zkušenosti ze cvičení. Některé z nich jsou výsledkem poznatků získaných při zpracování cvičení a při tvorbě působnosti jednotlivých orgánů ŘČ.

V každém případě se domnívám, že k těmto otázkám by bylo velmi účelné soustředit pozornost a přispět i touto formou k jejich ujasnění a rozpracování.